
ДЗЕРКАЛО НАШОГО НАЦІОНАЛЬНОГО БУТТЯ

[Грабовський В. Привороття, або Блаженні пригоди злісного невдахи. – Ужгород: Гражда, 2015. – 286 с.]

“Привороття...” В. Грабовського присвячене осмисленню й освітленню подій нашого минулого та сьогодення й цим корисне, повчальне, непересічне. Книжка написана чудовою літературною мовою, збагаченою смаковитими подільськими слівцями, має три розділи:

- I. Ловитва слова,
- II. Марево “розбійницької криниці”,
- III. Колекціонування характерів.

Зазначимо тут прямим цитуванням хоча б найважливіші авторські думки, яких дуже рясно насіяно практично на кожній із шестисот сторінок. Письменник завжди і всюди висловлюється чітко, обґрунтовано, переконливо і часом

навіть афористично та філософськи.

Ось перший приклад із його вступу до книжки: “Авторові гаразд відомо, що це таки вкрай невдячна справа розповідати про себе... Проте: якщо справді малоймовірні, та ще й блаженні, себто – пропри все – надзвичайно благодатні пригоди з тобою таки траплялися, то либонь, мусили і якось розповісти про

них?... Бодай комусь! Бодай за для того, щоб інших нетіпах розрвати..." (с. 3)

Якраз у тому, що В. Грабовський розповідає про все те, що саме з ним трапалося, і полягає цілісність його книжки. Бо це факти життя, реальні взаємини між людьми. Адже саме в них і відображаються, достовірно віддзеркалюються реальні картини всіх сторін нашого суспільного буття впродовж останніх семи десятиріч, надто багатих на всепланетарні й вікопомні події, до яких була аж надто причетна й наша багатостраждальна Батьківщина.

I. Ловитва слова.

В. Грабовський, працюючи журналістом у передкризове (1967 – 1977) десятиліття, мав великі можливості для ознайомлення з реальними умовами життя робочого люду як міста, так і села. Тому з гіркою писав: "Якби знайшлися в нашому кінематографі неореалісти, як то сталося свого часу в Італії, та перегорнули кількадесят, або й кільканадцять років назад – у епоху "розвинутого соціалізму", чи в епоху незалежних "кравчучок"?!! Та без жодного гротеску, на зовсім тісній, зате людяній, щирій правді відтворили будні пересічного українця!.. Буквально – хоча б єдину добу. Від ранку й до ранку... Адже був то, прости мене, Господи, достеменний кошмар!" (с. 8–9). Але чиновникам (партиям і державним) разом із їх прислужниками (водіями авто, охоронцями та іншою обслугою їх установ і дач) жилося вельми небідно, оскільки вони мали чимало привілеїв (загалом більше 20-ти, як підраховали московські соціологи).

"Але ж, мабуть, не тільки ми, у цих прикордонних Мостиськах розуміли, що "соціалізму" без людського обличчя нарешті приходить кінець?! Ясна річ! А це, на чесну чоловічу думку, означало тільки одне: якщо суспільству "нашого табору" довгожданий маневр олюднення не вдасться, то нас, українців, – а отже і світ – очікує неабияка трагедія..." (с. 12). Але кожному з нас у ті тяжкі часи, "щоби належно прислужитись нації, треба просто пам'ятати про власну малість і неоплатний борг перед глибиною тисячоліть, освячених подвигами Героїв... Адже хіба предкам нашим було легше?! Хіба Тарасові Шевченку шовком

стелилися шляхи до Світла Духовного Подвигу?! Хіба Володимир Сосюра не розумів, що його можуть запросто згноїти в психушці?! Хіба вічно юний Василь Симоненко, феноменальні своєю спільнолюдськістю Іван Світличний, Василь Стус або Микола Руденко задля власних статків піднімали Дух нації, як і затоптане знамено Розстріляного Відродження?!" (с. 17). Тому нам, нині сущим, "потрібно з усіх сил повертатися до Родоводу Слова, до його духовних первнів, аби зі святковою допомогою Господа свого відновити не тільки Історію, а й Культуру. Передовсім – геть понищену національну Культуру" (с. 16). Адже політики та ідеологи московського великодержавного шовінізму, продовжуючи справу своїх предків, тобто Золотої Орди, всіма засобами намагались упродовж понад трьох століть безжалюбно нищити все національне (мову, духовну культуру, традиції), всіх "неруських", які були в складі імперії, з тим аби примусово сформувати "єдиний советській народ". "Тож районні газети України, – пише далі автор рецензованої книжки, – слідом за обласними й республіканськими, не тільки притьмом ангажувалися, а й усіляко заохочувалися, залучалися до "всенародного походу проти найстрашнішого ворога рівності і братерства народів – українського буржуазного націоналізму". І жертв у тій нещадній війні було не злічити..." (с. 25).

Доповнимо письменника лише одною цифрою: за той час, коли Ю. Андропов був спочатку шефом Інквізиції (тобто головою КДБ), а потім Генсеком лжекомпартії Московської імперії, лише в Україні репресовано понад 20 тисяч громадян (письменників, журналістів, викладачів ВНЗ та ін.). До речі, такі ж репресії здійснювали й в усіх інших республіках. Проте ця боротьба з націоналістами, дисидентами та інакдумцями вже не могла зупинити руху всіх народів імперії до відродження національних культур, мов, традицій та державності. Саме це було однією з найважливіших причин розпаду імперії в 1991 році. Проте це зумовило лише зміну форми та методів маскування московського (точніше золотоординського чи татаро-

монгольського) імпершовінізму: маску боротьби за світове панування нібито ідей “соціалізму-комунізму” змінено на мілітаристський шолом відверто расистської ідеї “рускава міра”. “Тож ми тепер, усі суцї на континенті – що?! Справді мусимо притьмом стати заложниками цієї тупої неогітлерівської ідеї?! Але ж не можна бути настїльки, вибачте на слові, слїпою, законслухняна панї Європо! Таке вже траплялося у твоїй історії! До того ж – зовсім недавно... Ще не всі руїни заросли бур’янами! Коли ж ми, нарешті візьмемося за розум, людоньки милі?!” (с. 143).

Скажемо відверто: такі події сьогодення, як вихід Англії з ЄС, чванливе репетування Нїдерландів проти входження України в ЄС та ненадання їй безвізового режиму, збройне захоплення Московією значної частини території України і бомбардування нею Сирії та багато іншого цілком підтверджують слушність, вагомість та актуальність цього застереження В. Грабовського щодо поведінки сьогоденної панї Європи. Адже Московська імперія: “Самим існуванням своїм не тільки посутньо гальмує налагодження відповідних стосунків між європейськими країнами, а й світову спільноту змушує сумніватися у перевазі гуманних, добрих намірів. Це вельми небезпечно, бо змушує світ ще раз і ще – знову й знову! – робити ті ж помилки” (с. 143). Отак і до III світової можна докотитись!

II. Марєво “розбїйницької криниці”.

У цьому розділі автор розглядає всі сторони й особливості життя дїтлахів-школяриків перших післявоєнних років на Волині. Оскільки батько його був педагогами, а мати працювала вихователем сирїтського притулку, то він жив у цьому школярському світі цілодобово та добре його знав усебічно.

Які ж типові риси та обставини життя отих бїдолашних малюків показує нам письменник? Щонайперше це постійне недоїдання (голод) як тих, хто жив у сиритинцї, так і тих, хто жив у своїй сім’ї. “Адже голодні 1946 – 1947 роки не закінчилися разом із листками відривного календаря. Ой не скінчилися!” (с. 170). Рецензент, якому в ті роки було

12 літ, може підтвердити, що так було в селах усієї України. Отой невеликий урожай зернових (адже був недорід через велику засуху) відразу ж був вивезений із комори на зерноелеватор та у вагони залїзниць. На трудодень колгоспникам зерна не залишалось. У місті в магазинах були введені хлїбні картки лише для городян. Магазили були пустї. Єдине, що можна було купити на базарах – це кілька, засолена в бочках, що зберїгалась на військових складах і вже були списана за строком давности. І за цією червоною (їржавою) кількою треба було стояти в кілометрових чергах. Чомусь в Україну нічого не завозилось. Адже не скрізь в імперії був недорід?! “Отож і страдницьке життя простої української людности складалося так, що хто не загинув під час війни і голодомору, мав чомусь обов’язково думати про наглу смерть у тих таки 1947 – 1948 роках” (с. 170). У моєму рідному та сусїдньому селах (це 5 км від Золотоноші) померло тоді 6 чоловік, яким не було ще й 50 років. Отже, це теж був голодомор.

Другою прикметною рисою поведінки отих малюків було нестримне бажання віднайти зброю, якої рясно залишилось усюди – в окопах, лісах, проваллях. Вони необережно стрїляли з рушниць, автоматів, пістолетів, підривали міни й снаряди у вогнищах і т. п. Через те дуже багато дїтей тоді калїчилося і гинуло. Дуже багато. Так само було багато бродячих дїтей, які втікали із сиритинців. Малї безхатьки жили крадіжками, розбоєм, бандитизмом. І так тривало ще 10 – 15 років після закінчення війни. Держава, правду кажучи, не надто переймалася цими бродягами, які здебільшого подорожували на дахах поїздів, пасажирських і товарних. Зате держава переймалась, аби трудящий люд, перш за все селяни, “самовїддано і радісно працювали” без вихідних і свят! Так без увагу торочило невсипуще московське радіо, щоденно повідомляючи гучномовцями про все нові й нові “трудові здобутки” “щасливих” трударів під керівництвом “мудрої партії” і особисто “турботливого батька всіх народів” – великого Сталїна. Оця щоденна безупинна говорильня геть затьмарила мозок як дїтям, так і багатьом

дорослим. Тож коли радіо повідомило про його смерть, то, як зізнається та потверджує В. Грабовський, “за тим людоїдом-батьком” вельми тяжко ридало не тільки всеньке наше село – чи не півсвіту. А що творилось у школі й дитбудинку, переказати неможливо!.. То було справжнє море сліз!” (с. 175).

Проте рецензент може засвідчити, що далеко не всі селяни були задурені московською облудою. Адже вони добре пам’ятали насильницьку колективізацію з “розкуркуленням” найпрацьовитіших сімей, смертельний голодомор 1932 – 1933 років, масові розстріли 1937 – 1938 років багатьох тисяч “ворогів народу”, незбагненне “братання” Сталіна з Гітлером (замість приєднання Москви до антигітлерівської коаліції) та багато іншого. Тож цей люд сподівався, що, може, наступить хоч якийсь полегшення для колгоспних кріпаків. Тому за катом такі люди не плакали, бо вони його ненавиділи. Автор книжки слушно наводить слова (він їх чув на власні вуха) білоцерківського священика Афанасія, батька видатного поета й активного громадського діяча Володимира Іванціва. “Цей святий чоловік ще у 1960 – 1961 роках не боявся при сторонньому юнакові – з дня у день! – уперто й послідовно називати речі своїми іменами: “Ви ще доживете до тієї пори, діти, коли всю оцю зажерливу партійну кліку затаврують, як бандитів і негідників. Згадаєте моє слово...” (с. 183). І тепер ми згадуємо отця Афанасія, спостерігаючи, як чиновники партійні та державні відразу ж після 1991 р. поставили мільонерами та мільярдерами, нагрібши грошей із державної казни. Знаменно й те, що оця прозорливість і мужність отця Афанасія сповна передалась його синові Володимирі – справжньому патріотові та мужньому борцеві за кращу долю України. До речі, це ж саме мусить сказати рецензент і про письменника. Адже працюючи і в районних, і в республіканських газетах та видавництвах, особливо в “Літературній Україні”, він самовіддано та мужньо боровся за висвітлення в пресі (починаючи із часу так званої “перебудови”) найважливіших проблем відродження й розвитку українського

слова, національних традицій та державної самостійності України. Це була смертельно небезпечна боротьба українських патріотів із московськими шовіністами в усіх галузях суспільного життя – політиці, ідеології, громадських і партійних організаціях, державних установах. У цій боротьбі московські інквізитори знищили сотні патріотів, а десяткам тисяч було зламане особисте життя через виключення їх із активної суспільно-політичної боротьби. То щастя, що авторіві вдалося не лише вижити, а й створити та опублікувати більше десятка прекрасних і глибоко правдивих книжок, перекладених на десяток інших мов. Та ще й удостоїтись звання “заслужений діяч мистецтв”. Отже, поталанило нашій українській літературі й культурі!

III. Колекціонування характерів.

У цьому розділі автор, наче досвідчений літописець, подає нам портрети і діяння великої плеяди літературних і громадських діячів славної епохи боротьби за незалежність України. “Від Василя Земляка, Віктора Міняйла й Миколи Лукаша до Миколи Карпенка, Абрама Кацнельсона й Василя Швеця – ще творила, ще діяла та когорта, котра знаючи і пам’ятаючи полум’яність Олександра Довженка й Леся Курбаса, намагалась наснажити українське слово вірою в його життєвість, отже – і невмирущість” (с. 279). Це давало патріотичну наснагу і їхнім наступникам – І. Дзюбі, І. Світличному, В. Стусу, Є. Сверстюку, В. Діденку, Л. Костенко, Д. Павличку, М. Вінграновському, І. Драчу, С. Тельнюку, П. Мовчану, М. Удовиченку та багатьом іншим. Знаменно, що наступна хвиля письменників – Р. Андріяшко, В. Близнець, Є. Гуцало, Д. Герасимчук, В. Дрозд, Р. Іванчук, Гр. Тютюнник, Вал. Шевчук, Я. Ступак – у своїх романах і повістях приступила “до спроби новітнього трактування характерів епохи так званого розвинутого соціалізму, потребуючи й відповідних стилістичних засобів критичної думки. Адже вирватися з отих партшаблонів кортіло й нам!” (с. 280). Так і сталось, що наймолодше покоління відважилось усі суспільні події називати тим, чим вони є насправді. Саме ці події й надихнули автора книжки

до написання вірша “Кілька принагідних запитань достойним киянам і собі самому”, де є пророче запитання: “Невже лиш тоді ми станемо справжні кияни, коли нас пропишуть кулями та киями?!” (с. 287). Саме так і сталося після розгону мирної студентської демонстрації в ніч із 29 на 30 листопада 2013 року на Майдані. Це й підняло відразу киян на знаменну в усьому світі Революцію Гідності. Але ще й раніше вони виявляли супротив владі. Адже після вибуху 4-го реактора в Чорнобилі (трохи більше 100 км від Києва) тільки завдяки всенародному обуренню київських фахівців-атомників та літераторів і політичних діячів удалося припинити будівництво ще нових атомних станцій, зокрема в Криму. В. Грабовський дуже докладно і вельми фахово описує масштаби Чорнобильської трагедії, її наслідки, що їх навмисне приховувала влада як відразу після аварії, так і пізніше, навіть і тепер. “Заселяйте покинуті землі! Живіть і плодяться... Адже ліпшого чорнозему, ніж на Поліссі, годі й шукати!” (с. 301) – цілком слушно горює автор. – “Споконвіку наше українське село страждає за всіх... Як і оця терпляча земля, не знає воно просвітку, хоча й годує, зневажене й зганьблене, навіть ворогів... Та гвалтівники нашої природи й чути не хочуть про завдані їй страждання... І всенародна біда їм аж нітрохи не болить...” (с. 300). Такою завжди й у всьому була дика й хижа Московська імперія. Адже й сьогодні Путіну не болить, що тепер на Донбасі гинуть десятки тисяч людей по обидва боки “лінії розмежування”!?

Письменик слушно зазначає, що Москва, брехливо заперечуючи присутність своїх військ на території України, уводить в оману весь світ і що “Європа все ще сумнівається, все ще вірить у мирне розв’язання проблеми!” (с. 318). А даремно, бо “хіба ж не плюнув Путін в обличчя всьому цивілізованому світові, зокрема США і Англії, ще тоді, коли зрікся Будапештських зобов’язань Кремля чи коли анексував Крим? Хіба не плює й досі, вимагаючи, аби Україна домовлялася з його терористами, знехтувавши підписані Мінські протоколи?! Хіба не сказав тим самим, що жодні закони для нього

взагалі “не писані”?!! Та світ усе ще вірить у казку, що звір захоче – таки до клітки...” (с. 319). Ця віра в казку багатьох законослухняних європейців зумовлена їх незнанням хижацької суті цього звіра, менталітет якого сформувався ще в далеку епоху його алтайської “таєжної дикості” та залишається таким і тепер. Тому Москва й послала своїх снайперів для розстрілу демонстрантів, зокрема на вулиці Інститутській. Це був, наголошує автор, “саме падлючий розстріл! Адже правоохоронці відступили, аби снайпери з будівель Кабміну, готелю “Україна” тощо, найняті продажним сатаною, відробляли свої срібляники без жодного поспіху... Стріляли, мов у тирі. Їм абсолютно ніхто й не загрожувал! А вулиця Інститутська була давно пристріляна... Все ж бо криваві московські “експериментатори” спланували заздалегідь. Адже проводять оці падлючі експерименти не одне десятиліття... Убивці відстрілювали рослявих, красивих українців, маючи їх за найзаклятіших ворогів... Хоча ці “ворогове” вийшли під кулі також і за них, навіть якщо жалюгідні покидьки таки ж і не нашої землі перехожі... Українські Герої стали до боротьби з олігархічно-бандитською клікою за людяність і народовладдя не тільки в Україні. Отже, за громадянську справедливість!...” (с. 324). Саме вболівання за громадянську справедливість і рухало пером В. Грабовського, коли він писав розділ книжки “Не вір Москві!”: “Як нестерпно болить, аж запеклася в наших душах оця підла, наперед запланована підступним ворогом війна! Довгих 10 років її вимірювали найближчі сусіди, що колись називались “братами”. До того ж вимірювали саме як війну громадянську!” (с. 353). Хоча Гіркін запевняв кореспондентів, що він “прийшов очистити Україну від фашистської наволочі”, за те його політики зізнавалися: “Нам наказано спровокувати в Україні громадянську війну. За будь-яку ціну!” (с. 353). Письменик справедливо акцентує: “Путін бачить себе імператором у межах імперії Ніколая I?!! Отож, ані жодної України – разом із Польщею й Фінляндією! Не кажучи про прибалтів” (с. 355). Саме через оцей імперський синдром Путіна

Мінські перемовини не дали жодних сподівань на те, що можна загасити “жахну пожежу війни” (с. 355). Уже багато разів відбувалися перемовини в Мінську, але знов і знов результати їх нульові. І позиція Москви так само не міняється. Адже Путін уже вкотре безсоромно та “демонстративно відхрестився від явної причетності Росії до війни з Україною. Мовляв, це суто внутрішній конфлікт українців! Ми можемо лише якоюсь мірою сприяти налагодженню контактів між ними...” (с. 356). Оце заперечення Путіна щодо великомасштабної участі російських військ і зброї на Донбасі, “обґрунтовується” жахливою лавиною брехні, “котру вивергнув і закрутив Кремль навколо політичного становища в Україні...” (с. 379). Водночас “озвіріла фашистська Росія розпочала не тільки планомірне завоювання зловорожою брехнею нашого інформаційного простору, але й надзвичайно підле, неприпустиме руйнування української економіки” (с. 379). Це досягалось, зокрема, “через нахраписте зросійщення всіх гілок української влади завдяки Януковичу й компанії” (с. 380). Водночас “путіністи” знахабнілу брехню “начинили вибухівкою сепаратизму, заснувавши заздалегідь, на підмогу компартії, ледь модифіковану Кремлем “партію регіонів”. “П’ята колона” ще й окрисилася – дістала ідеологічний імпульс” (с. 380). Оцей імпульс (після 1991 р.) відчувається у всіх органах влади, особливо в судовій і законодавчій. Саме тут найбільше корупції і хитрого шкідництва нашої Батьківщині. Головне завдання оцих диверсантів – завжди у всьому шкодити українській державі, “чтобы она не состоялась!”. До цієї підлості прилучилася навіть УПЦ МП та вся церква Московії. Тому-то “цією немилосердно чорною, братовбивчою брехнею перейнялося 80% електорату Російської Федерації” (с. 383). Оці 80% – доказ, на думку рецензента, стадної поведінки саме цих громадян. Для порівняння: табун овець на карпатських полонинах завжди сліпо бредє за своїм “президентом”, тобто якнайвищим бараном чи козлом на рогах якого пастух причепив кольорові стрічечки та дзвіночки. Ця стадність є й сьогодні

однією із головних рис менталітету майже всіх етносів урало-алтайської раси, які входять сьогодні в Російську Федерацію. Тому-то ці етноси, починаючи із XIII ст. н. е., всі хани, царі, імператори, Генсеки і Президенти постійно водили й водять тепер на загарбання Європи й навіть усього світу! Ось над чим конче мусить замислитись сьогодні вся Європа і всенький світ! І заодно з’ясувати для себе: від кого ж китайці поставили оту свою високу і довгу (10,4 тисяч км) стіну.

Проте в РФ є люди, які відрізняються від отих овець, “якщо кілька сотень тисяч москвичів таки вийшли на проресні з досить голосним протестом супроти кровожерної українофобської політики, то ще маємо шанс?! То хіба можна сказати, що путінський режим поставив на коліна все, що тільки є совісного в Росії?! Звичайно ж, ні” (с. 387).

Те, що є совісного в Московії, завжди щиросердно ставилося до України, до її народної пісні (а їх у нас аж 200 тисяч записано), культури, традицій, мови. Автор книжки достеменно розповідає про дружні зв’язки геніального М. Шолохова із О. Гончарем, С. Олійником, А. Малишком, В. Минком... В. Грабовський відвідав у станиці Вешенській на Кубані М. Шолохова в день його 75-річчя, присвятив ювілярові прекрасного вірша “Совість Тихого Дону”, а в рецензованій книжці наголошує: “Але не забудьмо: до свого найостаннішого рядка, як і до передсмертного подиху, гостро вболівав козацький син за долю України, як і рідного козацького краю, за пісню, що завжди єднала, єднає та ще довго єднатиме серця...” (с. 406). І це так! Адже люди старшого покоління, до якого належить і рецензент, з великою радістю йшли на концерти, які давали по всій Україні російські народні хори. А наші хори їздили в Росію, де їх так само щиросердно приймали. Певно, українцям та росіянам тих часів і в кошмарних снах не привиділося б, що їхні діти й онуки так будуть убивати одне одного тепер на Донбасі!!! Скажімо відверто, оце взаєморозуміння обох народів було не лише на рівні робітничо-селянському, а й у середовищі інтелігентському. “Оказывается у вас есть свой Шолохов!” – можна було

не одноразово почути і на колишніх всесоюзних письменницьких з'їздах, і в редакції престижних московських часописів..." (с. 410). "Тож, оскільки в тодішній Москві романи Міняйла виходили справді солідними накладками, його творчість добре знали не лише "записні" літературознавці, але й читачі колишнього Союзу" (с. 411). "Наш народ у всі часи визнавав – і досі величає – плугатарями Культури тих своїх синів, які самовіддано трудяться на ниві національної та етичної свідомості українців, натхненно відтворюючи вельми унікальний колорит характерів, уподобань і смаків – тобто все те звело просто й містко – українська душа" (с. 411).

Обидва письменники – Шолохов і Міняйло – у тяжку та небезпечну добу "соціалістичного реалізму", який неправдоподібно прикрашав дійсність, знайшли в собі мужності творити на основі "критичного реалізму", тобто чесно й правдиво. Саме через це В. Забаштанський із нагоди 80-річчя Міняйла (1999 рік) писав:

Не позичати мудрості Міняйлові!

Так само й мужності не позичать йому...

Трудні літа його, але не ялові,

Восславили народ. Народ, а не юрму.

Безперечно, ці мудрі віршовані рядки в повній мірі стосуються й Шолохова!

У III розділі книжки докладно розглядається дуже багато цікавих історичних, політичних, філософських й особливо етичних проблем у всеземних і міжнародних масштабах. Оскільки безконечного не охопиш, то на завершення огляду рецензент бажає наголосити на думках В. Грабовського щодо міждержавних відносин України (разом з усією світовою спільнотою) до агресивних діянь (захоплення Криму і Донбасу) Московської імперії, що геть порушило міждержавну світову рівновагу, породивши загальносвітову "епоху турбулентності". А результати її непередбачувані й можуть бути надто трагічними.

Перш за все автор глибоко й точно наголошує на тих умовах, за яких у кожній окремій державі буде рівновага чи "турбулентність". "Саме рівновага між державною та народною національною владою – й викристалізувала найлюдяніші

цивілізації античності. Адже народ ніколи не потребував законів більше, ніж добрих звичаїв. А їхня користь якраз і полягає в гармонії суспільних інтересів. Лише в такому разі народи і поважають закони. А якщо уряд писатиме їх під інтереси планів, які живуть лише з визиску?! Чи діждеться він подяки від народу свого?! Чи бодай матиме на те право?!" (с. 579). Що ж стосується сьогоднішньої РФ, а точніше Золотоординсько-московської імперії (адже в обох імперіях були і є тепер одні й ті ж етноси зі своїми досить близькими менталітетами), то в ній у всі часи була лише одна суспільна формація – феодалізм у різних масках. Усі "ясновельможні" хани, царі, імператори, генсеки й президенти завжди всі закони писали саме під інтереси пануючих кланів, станів і класів, які паразитували на праці трудящого люду. Так і тільки так було від хана Батия й до теперішнього хана Путіна.

Тому автор книжки, маючи на увазі московську "гібридну" війну на Донбасі та в Сирії, цілком слушно зауважує, що "найприкметнішою у цьому столітті стала ганьба сфашизованої шовіністичної Росії, господарям якої раптом заманулося перевершити вельми криваву ганьбу гітлеризму. Ось яка ця проклята зараза – жадоба всесвітнього панування! Тож яким це чином, – пише далі автор, – якими такими засобами спроможемося зупинити повінь облуди, вивернутої раптом усіма спецслужбами та ЗМІ РФ не тільки на Україну, а й на той усталений світовий порядок, що склався після Другої світової війни?! Адже наслідок усього того недоумства – страхітливий терор на теренах нашої країни, а заразом і плюндрування демократичних засад, які виробило людство" (с. 317)

В. Грабовському здається, що "просто не може такого бути, щоб Росію цілковито поглинув зациклений на власній ортодоксальності "руській мір"!.. Либонь, таки не дарма цей останній фінт ортодоксальності уже встигли охрестити в усьому світі "православним фашизмом"?! Але хіба щось інше могла породити "імперія зла"?! Хіба не задля того, щоб панувати над усім білим світом, і точить вона щоднини свої термоядерні пазурища та ікла?!" (с. 320). Письменник слушно й переконливо зауважує, що "Путін, поєднавши у властивий лиш

йому спосіб гітлеризм і франкізм, успішно витворив суто російську модель націонал-фашизму. Тож потрясаючи ядерною зброєю... демонструє цілковиту зневагу не тільки до Святих Заповідей, Еволюції, культури, але й бруталъну незгоду з усім цивілізованим світом! Зокрема – і щодо волі старовинного, воістину історичного українського народу на власне культурне, економічне й політичне життя... Проте хіба ж російський народ, як і решта народів РФ, не має законного права на творення власної, правдивої національної історії?! Тим паче, що про такий шлях історичного самопізнання ще століття тому говорили кращі сини демократичної Росії. До того ж вельми аргументовано й мудро говорили!

Тому молимося спільно з усім усвідомлено трудящим людством

за спасіння багатостраждального російського народу!.. Зрештою, він таки заслуговує кращої долі... Цією молитвою і рятуємо – не імперію, а російський нарід... На щастя, Україна здатна врятуватися й сама – хоча б тому, що за нею стоїть не тільки Воля Бога, а й чи не вся світова спільнота. І це так само – достеменний факт. Отож і стоятимемо у славі Божій і всенародній – допоки світу й Сонця. Аби не тільки встояти, але й – обов'язково – вистояти!" (с. 594).

Ось лише деякі з найголовніших думок В. Грабовського вдалося рецензентові подати на роздуми читачеві, як досвідченому, так і молодому. Читайте цю книжку! Адже вона – правдива повість про нашу Батьківщину за останні 75 років її і нашого життя! Правдива й мудра! Читайте й думайте! Адже людина – не травина!

Отримано 30 грудня 2016 р.

*М. І. Брикун
м. Біла Церква*